

ศูนย์ปฏิบัติการวิจัย และเรือนปลูกพืชทดลอง

ชมนาด เกิดคง อรรรณ ชวนตระกูล และ รัตติยา ผดุงผล

ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะเกษตร กำแพงแสน

ดอกไม้ไม่เพียงแค่มีสีสันสวยงามและมีกลิ่นหอมแต่ยังมีสรรพคุณทางยามากมาย ดอกไม้บางชนิดสามารถรับประทานสดๆ หรือนำมาประกอบอาหารก็ได้ และบางชนิดนำมาทำเป็นยาสมุนไพรด้วย ดอกไม้แต่ละชนิดมีคุณค่าทางอาหารและสารต้านอนุมูลอิสระที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังมีทั้งธาตุอาหารหลัก ธาตุอาหารรอง และสารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ตามหลักฐานทางพฤกษศาสตร์ท้องถิ่นเชื่อว่าสามารถรักษาโรคและอาการเจ็บป่วยได้ เช่น ท้องเสีย ปวดท้อง คลื่นไส้ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศักยภาพในการต้านจุลินทรีย์ของดอกไม้เหล่านั้น สารสำคัญที่พบในดอกไม้ เช่น รงควัตถุชนิดต่างๆ น้ำมันหอมระเหย สารต้านอนุมูลอิสระ สารประกอบฟีนอลิก สารประกอบฟลาโวนอยด์ เป็นต้น

สารสกัดจากดอกไม้

ตัวอย่างดอกไม้ : ใช้ส่วนของดอก

สกัดด้วยตัวทำละลาย เช่น น้ำ, Ethanol, Ethyl Acetate Acetone, Diethyl ether เป็นต้น

ทำให้สารสกัดเข้มข้น โดยนำไประเหยตัวทำละลายออกด้วยเครื่อง rotary evaporator

สารสกัดจากดอกไม้

การทดสอบฤทธิ์ต้านจุลินทรีย์ด้วยวิธี Disc Diffusion Method

สารสกัดจากดอกไม้เป็นหนึ่งในสารสกัดจากธรรมชาติที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มีรายงานวิจัยสารสกัดจากดอกกระเจี๊ยบแดง ดอกพิกุล ดอกจำปี ดอกสารปี ดอกเล็บมือนาง ดอกปีบ และดอกกระดังงาที่สกัดด้วยเอทิลแอลกอฮอล์พบว่า มีฤทธิ์ในการยับยั้งแบคทีเรียได้ดี สารสกัดไม้ดอกหอม เช่น ดอกบุหงาสำหรับ ดอกยี่โถแดง ดอกเทียนกิ่ง ดอกเทียนหยด ดอกพุดตะแคง ดอกพุดน้ำบุษย์ ดอกแหววิเชียร ดอกพุดทชาติ ดอกยี่โถ ดอกกระทิง สามารถยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Salmonella typhi*, *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus subtilis* สารสกัดจากกุหลาบ มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย ต้านอนุมูลอิสระ และลดปริมาณน้ำตาลในเลือดมีกลุ่มสารสำคัญ terpenes, glycosides, flavonoids และ anthocyanins สารสกัดจากดอกลีลาวดีสามารถยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis* และเชื้อรา สารสกัดจากดอกกุหลาบโรจู้ซ่า (*Rugosa rose*) พบว่ามีสารสำคัญ phenolic acids และ flavonoid glycosides มีฤทธิ์ในการยับยั้งเซลล์มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเต้านม ต้านแบคทีเรียและมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ

ดอกไม้พื้นบ้านต้านจุลินทรีย์

ศูนย์ปฏิบัติการวิจัย และเรือนปลูกพืชทดลอง

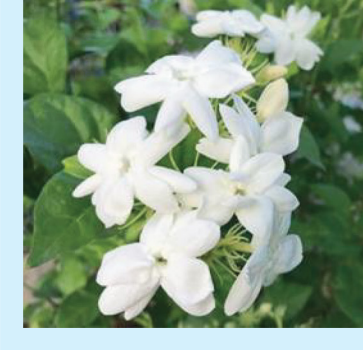
ขนาด เกิดคง อรรรณ ชวนตระกูล และ รัตติยา ผดุงผล

ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะเกษตร กำแพงแสน

สารสกัดจากดอกไม้มีสารสำคัญที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน โดยสารสำคัญที่พบได้แก่ phenolics, terpenoids, essential oils, glycosides และ alkaloids ซึ่งสารเหล่านี้มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และมีคุณสมบัติการเป็นสารต้านจุลินทรีย์ก่อโรคในระบบทางเดินอาหารซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการก่อโรคอาหารเป็นพิษ แบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการก่อโรคอาหารเป็นพิษ เช่น *Bacillus cereus*, *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*, *Salmonella sp.* เป็นต้น

ดาวเรือง (*Tagetes erecta* L.)
ดอกดาวเรือง มีสารกลุ่ม triterpenoid flavonoids และ saponins ซึ่งมีฤทธิ์ต้านการอักเสบ ต้านการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Propionibacterium acnes* และ *Staphylococcus aureus* ที่ทำให้เกิดสิว, หนอง

มะลิ (*Jasminum sambac* L.)
น้ำมันหอมระเหยและสารสกัดจากดอกมะลิด้วยเมทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งแบคทีเรีย *Streptococcus sanguinis* ที่เป็นสาเหตุให้เกิดนิ่ว *Enterococcus faecalis*, *Salmonella enteric*, *Streptococcus pyogenes*, *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus cereus*

กุหลาบมอญ (*Rosa damascena* Miller.)
ดอกกุหลาบมีสารกลุ่ม terpenes, glycosides, flavonoids และ anthocyanins มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย *Staphylococcus aureus*, *Bacillus cereus*, และ *Escherichia coli* เป็นเชื้อสาเหตุของการก่อโรคในระบบทางเดินอาหาร

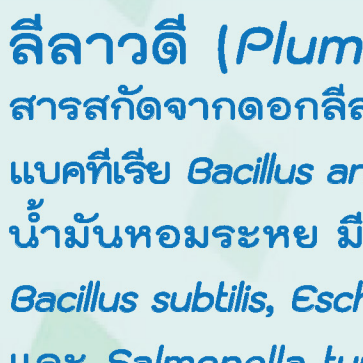
เอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*)
สารสกัดจากดอกกล้วยไม้เอื้องคำที่สกัดด้วยเมทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus cereus*, *Staphylococcus aureus*, *Enterobacter aerogenes* และ *Escherichia coli*

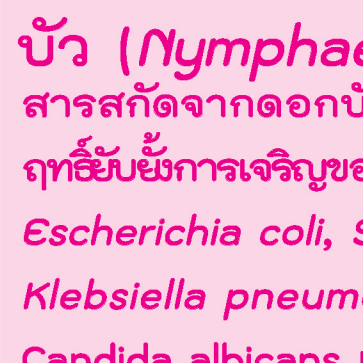
ดาหลา (*Etlingera elatior* L.)
พบสารสำคัญในกลุ่ม phenolics flavonoids และ tannins มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ สารสกัดที่สกัดด้วยเอทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อ *Escherichia coli* สารสกัดที่สกัดด้วยเมทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อ *Staphylococcus aureus*, *Bacillus subtilis*, *Salmonella sp.*, และ *Escherichia coli*

ปีบ (*Millingtonia hortensis* Linn.)
น้ำมันหอมระเหยจากดอกปีบพบว่า มีสาร Hispidulin และ Hortensis มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Staphylococcus aureus*, *Staphylococcus epidermidis*, *Bacillus subtilis*, *Escherichia coli* และ *Proteus vulgaris*

ลีลาวดี (*Plumaria obtusa* L.)
สารสกัดจากดอกลีลาวดีที่สกัดด้วยเมทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งแบคทีเรีย *Bacillus anthracis* และ *Pseudomonas aeruginosa* น้ำมันหอมระเหย มีฤทธิ์ยับยั้ง *Staphylococcus aureus*, *Bacillus subtilis*, *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* และ *Salmonella typhi*

บัว (*Nymphaea lotus* Linn.)
สารสกัดจากดอกบัวที่สกัดด้วยน้ำร้อนและเอทานอล มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Pseudomonas aeruginosa*, *Escherichia coli*, *Salmonella typhi*, *Proteus vulgaris*, *Klebsiella pneumoniae*, *Bacillus subtilis* และเชื้อรา *Candida albicans* และ *Aspergillus niger*

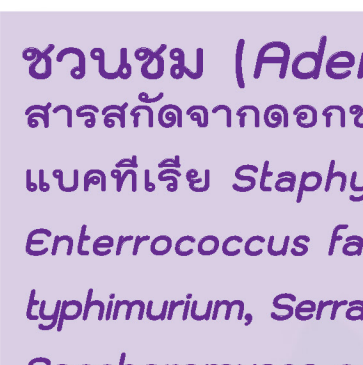
กระเทียมเถา (*Pachyptera hymenaea* DC.)
สารสกัดจากดอกกระเทียมเถาด้วยเอทานอลมีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียก่อโรคให้อาหารเป็นพิษ คือ *Salmonella typhi*, *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus subtilis*

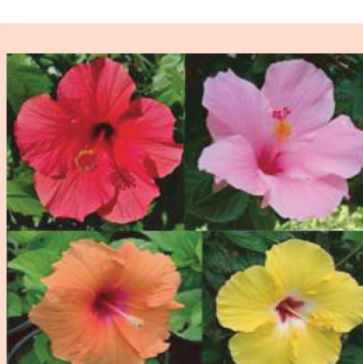
เบญจมาศ (*Chrysanthemum morifolium*)
สารสกัดจากดอกเบญจมาศที่สกัดด้วยเอทานอล พบว่ามีสาร flavonoids, sesquiterpenoids, chlorogenic acids มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ต้านการอักเสบ และมีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus cereus*, *Listeria monocytogenes*, *Escherichia coli* *Salmonella anatum* และ *Staphylococcus aureus*

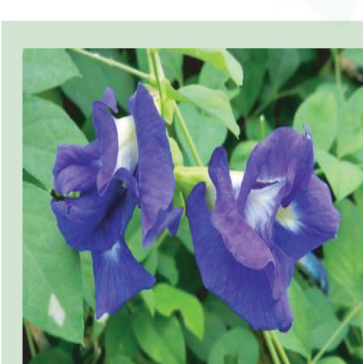
เข็ม (*Lxora chinensis* Lamk)
สารสกัดจากดอกเข็ม มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรียก่อโรคให้อาหารเป็นพิษ คือ *Staphylococcus aureus*, *Bacillus subtilis*, *Escherichia coli* และ *Pseudomonas aeruginosa*

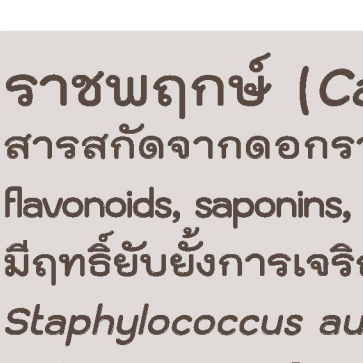
ชวนชม (*Adenium obesum*)
สารสกัดจากดอกชวนชม มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Staphylococcus aureus*, *Bacillus subtilis*, *Enterococcus faecalis*, *Escherichia coli*, *Salmonella typhimurium*, *Serratia marcescens* ยีสต์ *Candida albicans*, *Saccharomyces cerevisiae* และเชื้อรา *Aspergillus niger*

ชบา (*Hibiscus rosa-sinensis*)
สารสกัดจากดอกชบา พบว่ามีสารกลุ่ม flavonoids alkaloids tannins และ triterpenoids มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis*, *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, *Streptococcus pyogenes*, *Salmonella sp.*, และ *Pseudomonas aeruginosa*

อัญชัน (*Clitoria ternatea* Linn.)
สารสกัดจากดอกอัญชัน มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus cereus*, *Escherichia coli*, *Salmonella typhimurium*, *Salmonella enteritidis*, *Klebsiella pneumoniae* และ *Pseudomonas aureginosa*

ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula* Linn)
สารสกัดจากดอกราชพฤกษ์ พบว่ามีสารกลุ่ม tannins, flavonoids, saponins, triterpenoids, steroids, anthraquinones มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis*, *Staphylococcus aureus*, *Staphylococcus epidermidis*, *Enterococcus faecalis* และ *Pseudomonas aeruginosa*

กล้วยไม้หวาย (*Dendrobium nobile* Lindl.)
สารสกัดจากกล้วยไม้หวายที่สกัดด้วย น้ำ และ เมทานอล มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Escherichia coli*, *Bacillus subtilis*, *Proteus spp.*, *Salmonella typhimurium* และ *Staphylococcus aureus*